

## Predgovor

Od kada sam najprije praktično, a potom kao nastavnik otisnuta na pučinu glasa, počeo se nazirati odsjaj potrebe za priručnikom koji bi u sebi sadržavao čimbenike fonetske njege glasa i izgovora. Bio bi to naravni trak tradicije brige o glasu i izgovoru od antičkih vremena do specijalističkih odvajanja područja, pa tako i fonetike, koja ponajviše skrbi o estetskom govoru. Fonetika je razvila svoje protokole procjene glasa i govora te različite vježbe u preventivne svrhe, primjerice kao vježbe zagrijavanja glasa. Na toj obali stajao je uz mene prvi Učitelj, a zahvaljujem mu da me je s te obale gurnuo na još nemirnije valove glasove nepredvidivosti. Ne da potonem, nadam se, nego da mi bude vjetar u leđa i onda kad više nije tu uz mene, uz nas fonetičare.

Profesor Škarić podučavao je fonetici glumce od sedamdesetih godina 20. st., a od 1986. izvodila sam praktične vježbe sa studentima glume zagrebačke akademije u okviru predmeta *Fonetika*, te od 1993. i predavala taj predmet.

Kasnije sam bila nositelj predmeta i predavač za studente osječke akademije glume i lutkarstva te od 2008. nositelj i predavač *Dikcije* za studente pjevanja zagrebačke muzičke akademije. Praktički rad s elitnim i ostalim vokalnim profesionalcima obogatio me, i u znanstvenom smislu, otvorio mogućnost brojnih istraživanja vezanih uz estetiku glasa.

Ova je knjiga namijenjena s jedne strane svim stručnjacima koji sudjeluju u brizi za glasovu kvalitetu, posebno onima koji sudjeluju u njezi kvalitete glasa i pedagogiji glasa vokalnih profesionalaca kao što su fonetičari i studenti fonetike, pedagozi pjevačkoga glasa, pedagozi glumačkoga glasa. Nadam se da će biti na pomoći i logopedima, fonijatrima te, naravno, svim vokalnim glasovim i govornim profesionalcima: umjetničkim – glumcima, školovanim pjevačima, govornicima u elektroničkim medijima – voditeljima, spikerima, novinarima, ostalim govornim profesionalcima kao što su političari te poslovni ljudi, pravnici i onima koji zbog naravi svoga posla iznimno troše glas, a to su pedagozi – u vrtićima, osnovnim, srednjim školama i visokoškolskim ustanovama te svećenici. Stoga knjiga daje teorijski okvir određenja fonetske njege glasa, protokole procjene te metodičke upute o akustičkim parametrima važnim u procjeni glasove kvalitete koji su više namijenjeni stručnjacima. Isto tako sadržava dijelove koji donose opis fonetskih vježbi, svrhu i redoslijed te savjete o njezi glasa koji mogu biti korisni i svim vokalnim profesionalcima u svakodnevnom radu i pripremi javnoga nastupa.

Preporuka je ove knjige da se nakon upoznavanja osnovnih čimbenika fonetske njege glasa i izgovora i svladavanja fonetskih vježbi uz pomoć stručnjaka, glasu dnevno posvete onoliko koliko traži narav njihove vokalne profesije. Izvođenje spleta fonetskih vježbi za glas i izgovor prije nastupa, koje traju sat vremena dnevno i pet do deset minuta vježbi hlađenja poslije nastupa,

očekuje se od elitnih umjetničkih vokalnih profesionalaca, kao što su glumci i školovani pjevači (npr. operni, jazz, pjevači u mjuziklima), pola sata do četrdeset i pet minuta očekuje se da glasu te izgovoru posvete govornici u elektroničkim medijima, nastavnicima se preporučuje svakodnevno barem petnaestominutni splet vježbi zagrijavanja glasa, ako ne stignu više. Važno je ustrajno vježbanje glasa radi održavanja primjerene glasove kvalitete, jer već su stari rekli da se «glas i gestikulacija ne mogu usvojiti odjednom i odmah prigrabiti», dok se druga stručna znanja potrebna za posao mogu «nabaviti brzo, bilo kod stručnjaka, bilo iz knjiga» (prema Ciceronu, prijevod iz 2002: 107).

Sljedno Ciceronom zaključku o nužnosti dugotrajnoga uvježbavanja govornika, ovu knjigu nakon pozornosti usmjerene na početke pedagogije i njege glasa, tj. na sačuvane rimske izvore Cicerona i Kvintilijana, započinjemo upravo svrhovitošću vježbi za glas. Potom se određuje područje njege glasa sa savjetima o njezi glasa koji uključuju primjerice, strah od javnoga nastupa i životne navike, budući da su to dva različita, podjednako važna, aspekta koja utječu na vokalne profesionalce. Svi govornici i općenito vokalni profesionalci osjećaju određeni strah pred nastup, što je naravno: taj strah moramo prihvatiti i poznavajući ga, usmjeriti se profesionalnom vokalnom zadatku. Što se pak životnih navika tiče, fonetske vježbe za glas i izgovor borit će se uspješno i s lošima. Fonetičar je dužan upoznati glasove profesionalce s poželjnim životnim navikama, ali prije svega, koliko je to moguće, s vježbama koje će utjecati na uspješnu njegov glasa. Uz to, fonetska njega glasa uzima u obzir i prostor kao čimbenik koji utječe na projekciju glasa, s dva gledišta. Vrsta prostora može zvučno utjecati na glas i općenito govor, pozitivno ili negativno, a drugo, vokalni profesionalac mora uzeti u obzir proksemička značenja prostora i upućenosti, koja nisu uvijek jednodimenzionalna, primjerice kod glasova elitnih vokalnih profesionalaca – scenskih glumaca, opernih pjevača i pjevača u mjuziklima koji ujedno i glume. Središnji, ponajveći dio knjige, posvećen je teorijskom okviru i prikazu fonetskih vježbi za glas (posebno vježbama za glas i izgovor), potom i njihovoj učinkovitosti. Slijedi pregledno upoznavanje s uputama o izvođenju akcentne metode i ostalih poznatijih vježbi koje se primjenjuju u pedagogiji glasa kao dio njege glasa. Fonetičari ne mogu zbog metodičkih razloga izbjeći ni procjene kvalitete glasa, dapače moraju poznavati vrijednosno određenje glasa kao i protokole fonetskoga statusa govorne izvedbe i vokalnoga profila u kliničkoj fonetici. Radi jasnijeg određenja estetike, normalnoga i patološkoga glasa i izgovora, u knjizi se, nadamo se s mjerom, provlače niti srodnih disciplina kao što su fonijatrija i logopedija kad se raspravlja o njezi glasa i usporedbama glasove kvalitete različitih kategorija glasa. Fonetičari također moraju biti upoznati s tehničkim uvjetima snimanja glasa i akustičkim postupcima pri procjeni glasova. Svjesna sam stoga da svi dijelovi knjige nisu podjednako poželjni svima, ali uz pragmatičnu svrhu,

njezina je svrha i da bude udžbenik studentima fonetike u dijelu predmeta koji se bave glasom i izgovorom. Da se našalim, «jer ste vi to tražili».

Pri oblikovanju ove knjige u dijelu fonetskih vježbi za glas i izgovor, posebno izražavam zahvalnost prof. emeritus Ivi Škariću, koji mi je dopustio, zbog potreba praktičnoga rada s elitnim i ostalim vokalnim profesionalcima, da autorski sudjelujem u njegovim bazičnim vježbama. Nadam se da i sama istraživanja koja se odnose na učinkovitost vježbi za glas i izgovor i akustičkih osobina umjetničkih glasova te uzimanje u obzir pedagoškoga rada vrsnih praktičara, upotpunjuju zamišljenu cjelinu fonetske njege glasa. Dugogodišnji praktični rad na poboljšanju glasa i izgovora svih profila vokalnih profesionalaca kao i baština teorijskih fonetskih temelja pomogli su mi u oblikovanju vježbi za poboljšanje izgovora, a u pedagoškom sam ih radu prenosila na fonetičare koji rade s vokalnim profesionalcima.

Stoga se nadam da će ova knjiga savjetima o ustrajnosti njege glasa, redovitosti fonetskih vježbi u održavanju glasa i izgovora biti na usluzi vokalnim profesionalcima u svladavanju svakodnevnih vokalnih napora, a fonetičarima metodička pomoć pri njihovome usavršavanju u području fonetske njege glasa i izgovora.